

له ئيراني كۆن، كهونارادا چەند جەژن هەبوو كه بریتین له: جەژنی میهرهگان و جەژنی سەده و جەژنی بەهمنجە و تیرگان و جەژنی نەورۆز.

گەورەترین و كۆنترن جەژن كه تاكو ئیستاش وەك خۆی ماوەتەوه و زۆرێك له دابونەریتەكانی ئیستاش بەرپۆه دەچی جەژنی نەورۆزه. نەورۆز كاتیكه بەپیتی زەمان دیاری كراوه، كاتیكه خۆر دەگاتە بورجی حەمەل واته كۆتایی سالی كۆن و سەرەتای سالی نوێ.

نەورۆز سەرەتای جەژنی سروشته و هەموو پەيامەكانی شادی و خۆشی و سۆلح و ئاشتییە؛ تازەبوونەوهی دنیای دەرەوه (سروشت) و دنیای ناخەوه (دەرەون). نەورۆز جەژنێكه هەموو دین و مەزھەبێك كه هاتوون مۆری قەبوولیان لێداوه و تەنانەت شوپنیشیان لێ هەلگرتووه. له ئایینی مەسیحی و زەردەشتی و مەزەدەکی و مانەوییهوه بگره تاكو ئایینی پیرۆزی ئیسلام.

حەوزەو جوگرافیای نەورۆز تەواوی ئەو ولاتانە دەگریتەوه كه بە جوۆرێك له جەژنی سروشت و تازە بوونەوهی سروشت بەشداری دەكەن كه بریتین له: ئەفغانستان، ئیران، عێراق، توركیا و ئەرمەنستان و قەفقاز، ئازەربایجان و تازیكستان و... تاد.

نەورۆز دیاردەیهکی گەورەیه كه هەموو چین و تەوایفێك پێك نزیك دەكاتەوه و بە یەكەوه گرتیان دەدات. له نەورۆزدا هیچ جیاوازی مەزھەبی و چینیایەتی نابینرێ و داراونهدارو دەولەمەند و هەژار هەر هەموویان وەك یەك تێیدا بەشدار دەبن.

نەورۆز كاتیكه زەمین و زەمان بە یەك دەگەن،

نەورۆز و نەورۆزانە

حەیدەر لوتفی نیا
(سەقز)

وهزره‌کانی سال به ته‌کامل و نه‌وج ده‌گن، نه‌ورۆز تا نه‌و راده‌یه‌ گرینگه که له‌سه‌ر کار و پيشه و کشتوکال و ته‌نانه‌ت تازه‌لداری و... شوپنی داناوه.

نه‌ورۆز، کاتیکه که خه‌لکی جلویه‌رگی تازه له‌به‌ر ده‌کهن. مال و مه‌ئاو خاوپن ده‌که‌نه‌وه و قالی و جیگه و بان ده‌شۆن و کاسه و گۆزه و کوزه کۆن و که‌له‌کان ده‌شکپن به نيشانه‌ی دوورخسته‌نه‌وه‌ی ده‌ردو به‌لا له خۆبانی دوور ده‌خه‌نه‌وه و حه‌وای ده‌ده‌ن.

هۆی ناوانی نه‌ورۆز، یه‌که‌م ده‌لین خوداوه‌ند جیهانی له‌م رۆژهدا خولقاندوه، به‌پیتی رپویه‌تی ئیسلامی ده‌لین خوداوه‌ند حه‌زرتی ئاده‌می له‌م رۆژهدا سازکردوه، دووم ئه‌وه‌ی که کوردان ده‌لین نه‌ورۆز رۆژتیکه که کاوه‌ی ئاسنگه‌ر زووحاکی مارله‌شانی له‌ناوبردو ئه‌م رپوداوه له رۆژهدا نه‌ورۆز رپوی داوه. سیتیهمین باوه‌ر له‌سه‌ر نه‌ورۆز ئه‌وه‌یه که ده‌لین کاتیک جه‌مشید گه‌یشته تازه‌ربایجان فه‌رمانیدا ته‌ختی نه‌خشین سازکه‌ن و کاتی له‌سه‌ری دانیش، یه‌که‌م تیشکی هه‌تاو له‌تاجه‌که‌ی سه‌ریدا و خه‌لکی گوتیان: ئه‌مه نه‌ورۆزه و جه‌ژنیان گرت. جه‌مشید ده‌ستووریدا که خه‌لکی مال و ژبانیان خاوپن که‌نه‌وه و جلویه‌رگی نوێ له‌به‌رکه‌ن و دواي غوسل و خاوپن کردنه‌وه، له‌به‌رانه‌ر خوداوه‌ند-دا نوێژ بکه‌ن و کپنۆش به‌رن و جه‌ژنانه به‌یه‌کتر بده‌ن و ده‌لین ئه‌م کرده‌وه‌ی جه‌مشید ته‌جدیدی ئایینی یه‌کتا په‌ره‌ستییه و هه‌لوێستیک بووه له‌به‌رانه‌ر ئایینی «سابییه» که له‌زه‌مانی «ته‌همورث» پاشای کیانی باوبوه.

ئه‌لبه‌ت «جه‌مشید» پتوه‌ندی نزیکی به‌هه‌تاوه‌وه هه‌یه و له‌مانادا به‌ناوی خۆر و هه‌تاویش ناسراوه. که‌ئه‌و رپویه‌ته به‌شوپنیکي نومادی باس له‌دایکبوونی هه‌تاو ده‌کات که له‌پیشدا باسمان کرد و گومان کاتی که هه‌تاو ده‌گاته بورجی حه‌مل له‌نه‌ورۆز و رۆژهدا پيش نه‌ورۆز خه‌لکی نۆک و نيسک و گه‌نم و جۆ ده‌چپن و سه‌مه‌نییه‌کانی خۆیان دیاری ده‌کهن و بۆ سه‌ر سفه‌ری حه‌وت سین دایده‌ن. له‌نه‌ورۆزدا پتوه‌ندی ئاو و مرۆف گه‌لیک زۆره، بزیه له‌دیه‌ته‌کانی ده‌وربه‌ری «سیستان» له‌رۆژهدا نه‌ورۆزدا، له‌جه‌ژنی «توتن رانی» له‌دواي خواردنی شیو و چیشتی سه‌وزی پلاو. کچیکیان ده‌رازانده‌وه و سواری وشتریکیان ده‌کرد و ده‌بویه‌ ئه‌و که‌چه‌ دوور له‌چاوی هه‌مووان جلویه‌رگی

بگۆزبایه و له‌رپویاری «هیرمه‌ند» مه‌له‌ی کردبا.

به‌پیتی رپویه‌ت ده‌لین زه‌رده‌شت له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی (HVOV) نزیکیه‌تی کردوه، به‌لام نوتفه‌ی له‌زه‌رباچه‌ی «کسو» یان له‌وانه‌یه «چیچست» ماوه‌ته‌وه. زه‌رده‌شت گوتویه‌تی رزگاربخوازه‌کان (موعدان سه‌گانه) له‌نوتفه‌ی زه‌رده‌شت دپته‌ دنیاوه، خه‌لکی ئه‌و ناوچانه له‌رۆژهدا نه‌ورۆزدا که‌چه‌کانیان ده‌نارد له‌و زه‌رباچه‌دا مه‌له بکه‌ن، چونکه ئه‌مه زه‌رده‌شت پیتی وتون که «ئوشیده‌ر و هوشیده‌ر و ئوشیده‌ر و مانگ) له‌که‌چه‌کانی ئه‌وان له‌دایک ده‌بن.

نه‌ورۆز ده‌کرت به‌دوو به‌شه‌وه:

۱- نه‌ورۆزی گشتی (عامه) یان چکۆله، له‌رۆژی یه‌که‌م تا کونج رۆژی شه‌شه‌می خاکه‌لیوه (فروردین)
۲- نه‌ورۆزی گه‌وره (خاسان) که له‌رۆژی شه‌شه‌مدا بووه. پاشایان و حاکمان و فه‌رمانه‌رپه‌ریان له‌م رۆژهدا پوڵ و پاره‌و خه‌لاتیان ده‌به‌خشییه‌وه...
له‌کۆندا ده‌رۆژی ئاخیری سال جه‌ژنیان ده‌گرت و به‌ناوی «فه‌روه‌ردیان» بووه، جه‌ژنی ماته‌مینی بووه بۆ ئه‌رواحی مردووه‌کان.

بیرونی ده‌لی: سوغدیان له‌م ده‌رۆژهدا بۆ مردووه‌کانیان شین گتیریان ده‌کرد و خورد و خۆراک و ئاو و شه‌رابیان بۆ ئه‌رواحی مردووه‌کان داوه‌نا... که ئه‌مه‌رۆ له‌ناو ئه‌قوامی ئیرانیدا له‌جومه‌ی ئاخیری سال خۆی نیشان ده‌دات و هه‌ر سال خه‌لکی له‌م رۆژهدا له‌پتی مردووه‌کان خیر و ئیحسان و نزورات ده‌ده‌ن و له‌سه‌ر گۆر و گومه‌زه‌کان چرا و مۆم و عوود داوه‌گیرسین یان ئاگر ده‌که‌نه‌وه. شمله‌کانی نه‌ورۆزی بریتین له:

۱- گوله‌کانی نه‌ورۆزی یان گبیاکان: گوله‌ گه‌زیه، زه‌نه‌هق، گوله‌ چاوتشه، گولتی زه‌رد که موژده هینه‌ری سالی نوین، خه‌لکی ده‌وربه‌ری کیوی سه‌به‌لان گیاگه‌لیک به‌ناوه‌کانی یلیک یان «شنگ» له‌کیو و ده‌شت له‌گه‌ل خۆ دپنه‌وه و به‌ئاه‌نگ گه‌لیک که ده‌سه‌ی «یلیک چی» ده‌یلینه‌وه، له‌وه‌سفی نه‌ورۆزدا به‌سه‌ر جیرانه‌کاندا له‌گه‌ل چه‌پکه‌ گول دابه‌شی ده‌کهن و خانه خوی کانیش پوڵ و پاره‌و... ده‌ده‌ن.

۲- سفه‌ره‌کانی نه‌ورۆز بریتین له: ۱- حه‌وت شین (له‌نیو زه‌رده‌شتییه‌کانی ئیستا و پيش ئیسلام- شیر-

شەکر- شیرینی - شەریت- شەمە، ئاویستا...)

۲- حەوت سەن پاش ئیسلام- سەمەنی- سنجو- سماق- سرکه- سیتو- سیرو... قورئانی پیرۆز)

۳- حەوت میم لە پارتیزگای فارس ئیستاش باوہ: ماسی- ماست و... .

۴۷- حەوت چین- لەنیو زەردەشتییەکاندا- لە کۆندا باو بووہ و ئیستا نەماوہ، ژمارە ی حەوت ژمارە یەکی پیرۆزە و نیشانە و رەمزی تە کامولە.

۳- خۆراک گەلی نەورۆزی وەکو چەلپەک (لە باکووری ئێراندا) جوړیک پلاوی نەورۆزییە کە دەست و پوختی ژنانە و دەبێ ئەو کەسە ی بۆ جیران و ھاوسنی دابەشی دەکات و دەبیات حەتمەن کوپ یان پیماو بێ، واتە نێرینە بێ.

۴- ماسی و سەوزە- کە ئەمڕۆش لەسەر کۆلان و شەقامەکان لە سەرەتای سالی دەیفروشن- نیشانە ی جوولانەوہ و پاکی و جموجۆل و شادییە.

۵- یەکیکی تر لە شەمەکان نەورۆزی و لەوانە یە گەورە ترینیان لە کوردستاندا کیتوی «نەکەرۆز» سەر بە ناوچە ی سەقزە و وشە ی نەکەرۆز بە مانای خودی «نەورۆز»، چونکە لە فارسی میانە (پەهلەوی) وشە ی «نەکەرۆز» یانی نەورۆز- ترۆپکی رۆژ، ئەم کیتوہ نیشانە ی سەرەتای سالی تازە یە؛ چونکە ھەتا و کاتێ گە یشتە ترۆپکی بورجی حەمەل و رۆژ یە کەمی نەورۆز، یە کەم تیشک و گزنگی سەر لە بە یانی سالی نوێ ی خۆ ی لە نوچکە ی ئەم کیتوہ دەدات، لەم رۆوہوہ پیتیان گوتوہ نەکەرۆز.

ھاوتای کیتوی نەکەرۆز لە داوینی سروشتدا «تاشە بەردیکە» لە تەختی جەمشید، کە ھەتا و یە کەم تیشکی گزنگی تری لەو شوپنە دەدات. لە وەسفی نەکەرۆزدا چەند شیعریک کە پە یامی نەورۆزی پیتوہ دیاہە ھاوہوہ وەکو.

لەسەر قەندیل و شاھۆ و نەکەرۆز

دەلتین گەلی کورد نەورۆزان پیرۆز

شەمال لە لوتکە ی کیتوی نەکەرۆز

ھینایە سەقز پە یامی نەورۆز

وتی ئەم جەمژنی کاوہ و فەرەیدوون

لە گشت گەل و ھۆز پیرۆز بێ پیرۆز

۶- یەکیکی تر لە شەمەکانی نەورۆزی «ھیلکە

شکینە» کە تاکو چەند سالی لە مەوپییش لە شار و گوند و دیھاتەکاندا لەسەر کۆلان و شەقام بەریتوہ دەچوو «بازاری ھیلکە شکینێ» دیاری دەکرا. ھیلکە مانایەکی زۆر گرینگ و رەمزای و قوول و فەلسەفی ھە یە، چونکە پیتوہندی بە رەستاخیتز و لە دایک بوونەوہ ھە یە. سەرەتای خولقاندن و پیکھینانە.

ئەم کایە دوونە فەریبە، ھەرکام بە نوێە ھیلکەکانیان لە مشتدا دەخەواند و ئەوی تر، بە ھیلکە کە ی خۆ ی لیتی دەدا، ساحیبی ھیلکە شکاوہ کە دەیدۆراند و دەبووا ھیلکە شکاوہ کە ی بدایە بە ھاوتاکە ی.

لەسەرەتای نەورۆزەوہ تاکونێ کۆتایی نەورۆز بەریتوہ دەچوو، کایە کە بریتی بوو

۱- سەر بە سەر

۲- قول بە قول

۳- سەر بە قول و قول بە سەر

۴- شان بە شان و...

باشترین ھیلکە بۆ ھیلکە شکینێ ھیلکە ی بارۆکانە کە زۆر سەخت و تووندە.

ئایین گەلی زستانی و پێش نەورۆز

دەتوانین بپێژین ئەم ئایین گەلی سەرەتای نەورۆز.

۱- چلە گەورە- لە سەرەتای زستانەوہ دەست پێ دەکات تاکونێ دە ی بەفرانبار واتە چل رۆژ.

۲- چلە ی چکۆلە- ماوہ ی ۲۰ رۆژەو لە دوا ی چلە گەورەوہ دەست پێ دەکات، بە پیتی رەسم و یاسای کوردەواری لە کۆندا لە گەرەک و گوند و لادی میوانداریان بۆ ھەرکام لەم چلانە دادەمەزراند و ھەر شوپیک بە نوێە دەیانگوت:

میوانی مالی فلان کەسە- ھەر رۆژتیک بەفر و کرپتوہ و سەرما و سۆل ببوایە، خەلکی بروایان وابوو مالی خانە خوێ بە جوانی لە چلە یان میوانداری نەکردوہ و خۆراکی باشیان پیتی نەداوہ و ئەویش بەم جوۆرە توورە بووہ ھەر بۆیە خەلکی بە چاوی توورە ییوہ تەماشای ئەو بنەمالە یان دەکرد.

دوا ی چلەکان خاتوو زەمھەریر دەھات و لە شیوہنی مەرگی براکانی، خۆ ی دەرنێ و دەنالینێ واتە لە مەرگی چلە گەورە و چلە چکۆلە... ئەو چەند رۆژە سەرما و سۆل لەو پەری خۆبدا یە- ئیتر لە دوا ی شیوہنی زەمھەریر

سهرما دهشکچ و هه‌وای خویش دهست پئی دهکات.

خاتوو زه‌مه‌هربر به مانای خاتوونی سارد و سۆزو سه‌رمایه‌که، له دوو وشه‌ی

زهم = سه‌رما + هه‌ریر = خاوه‌ن پینکها‌توو

۲- کوری «سه‌یا» و «یاسه‌یای» - له ناوچه‌کانی سنه و تیه‌له‌کو و کرماشان و گۆران و تاد... پروایان وایه، سه‌سه‌ن سه‌یای دوو کور هه‌یه به ناوه‌کانی ئامه‌ی و مۆمه‌ی. ئامه‌ی له یه‌کیک له شه‌وه سارده‌کانی زستان یان نیوه‌ی زستان، ده‌چیتته‌کیو و په‌وه‌ز بۆ پراو کردن، به‌لام سه‌رمای زستان مه‌ودای نادات و ده‌یکوژی.

کوره‌که‌ی تری له هه‌ژده‌ی به‌هاری کوردی، ده‌چیتته‌کیو و ته‌لان، به‌لام هه‌ر که شه‌و سه‌رما و سایقه و سه‌هۆل ده‌ست پئی ده‌کات، مۆمه‌ی بیری له چاره‌سه‌ریک ده‌کاته‌وه که سه‌رما وه‌کو براکه‌ی ره‌قی نه‌کاته‌وه؛ له‌م رووه‌وه هه‌لده‌ستی به‌ردی خوهره‌تاو ده‌گویتزیتته‌وه بۆ نسا‌ر و به‌ردی نسا‌ر ده‌گویتزیتته‌وه بۆ خوهره‌تاو به‌هۆی ده‌نگ و زرمه‌ی به‌رده‌کانی ده‌ستی کوری سه‌یا و زه‌وی له خه‌و پاده‌چه‌نی و ساردی هه‌وا ده‌شکچ و له ۲۰ به‌هاری کوردی کاتیک ده‌گاته‌وه مالتی ده‌مری، خوشکه‌کانی له مه‌رگی براکانی (ئامه‌ی و مۆمه‌ی) ده‌ست ده‌که‌ن به‌شین و گریان و خوهرین و زیتو و زیت و زیوه‌ره‌کانیان له سینگ و به‌روکی خو‌داده‌پین و به‌نیشانه‌ی تازیه دووری ده‌خه‌نه‌وه که ده‌لین «به‌فره‌ژیله» و سیخور په‌مزیکه له‌و زیر و زیوانه. به‌م بۆنه‌وه زه‌وی له خه‌و پاده‌چه‌نی و نه‌فه‌س ده‌کیشی.

له هه‌ژده‌ی به‌هار زه‌وی ده‌ن نه‌فه‌س

مهل و موروما‌ر ده‌رچیرن له قه‌فه‌س

۳- چوارشه‌مه‌ سووری- مانگی ئاخیری زستان هه‌ر کام له چوار شه‌مه‌کانی له ئیترانی کۆندا به‌ ناویکه‌وه ناسراون یه‌که‌م: چوارشه‌مه‌ی ئاو دووه‌م: چوارشه‌مه‌ی ئاگر سه‌یه‌م: چوارشه‌مه‌ی هه‌وا و چواره‌م چوارشه‌مه‌ی خاک. که جه‌ژنی چوارشه‌مه‌ سووری ناوی لی‌ ده‌بری و له ئیواره‌ی سی شه‌مه‌وه ده‌ست پئی ده‌کات و خه‌لکی ئاگر ده‌که‌نه‌وه و به سه‌ریدا باز ده‌ده‌ن و شیعر له وه‌سفی ئاگر و نه‌ورۆزدا ده‌لین- ئه‌م چوار چوارشه‌مه‌یه پیرۆزایه‌تی چوار په‌گه‌زی بوون (ئاو، ئاگر، هه‌وا، خاک) ده‌گه‌یه‌ن.

بنه‌ماله‌کان هه‌ر کام به‌شپوه‌یه‌که له‌سه‌ر ده‌رکه و بان و کۆلان ئاگر ده‌که‌نه‌وه و به ژماره‌ی ئه‌ندامانی بنه‌ماله‌ چپو

ده‌شکین و ده‌یخه‌نه ناو ئاگره‌که‌وه.

له ئیترانی کۆن و که‌ونا‌رادا، هه‌ر کام له چوارشه‌مه‌کانی مانگی ئاخیری سا‌ل به‌ ناوی یه‌کیک له (ئه‌رکانی ئه‌ربه‌عه) نا‌ونا‌وه.

۱- چوارشه‌مه‌ی یه‌که‌م- ئاو

۲- چوارشه‌مه‌ی دووه‌م- ئاگر

۳- چوارشه‌مه‌ی سه‌یه‌م- هه‌وا

۴- چوارشه‌مه‌ی چواره‌م- خاک

به‌و مانایه که خاک ده‌ژیتته‌وه و له خه‌و هه‌لده‌ستی.

له ئیواره‌ی سی شه‌مه‌دا ئاگر ده‌که‌نه‌وه، له‌سه‌ر بان و به‌رده‌رکه و کۆلان و... هه‌ر بنه‌ماله‌یه‌که به ژماره‌ی ئه‌ندامانی بنه‌ماله‌که‌ی چیلکه و چپو ده‌شکین و ده‌یخه‌نه ناو ئاگره‌وه و به سه‌ریدا بازده‌ده‌ن و ده‌لین: ئاگر سووری تو‌بو‌من و زه‌ردی من بو‌تو. فارسه‌کان و تورکه ئازهریه‌کانیش هه‌ر کام به‌ زمانی خو‌یان وا ده‌لین به‌و مانایه که شوومی و نه‌گه‌به‌تی سالی پابردوو له خو‌ دوور ده‌خه‌نه‌وه و سالی داها‌توویان پیر له خو‌شی و به‌خته‌وه‌ری بی.

له کۆندا، له کازیوه‌ی به‌یانی کیژان و ژنان کاسه و جه‌ره و گۆزه تازه‌کانیان ده‌برده سه‌رکانی و رووبار و پریان ده‌کرد له ئاو و ده‌یان هیناوه به‌و مانایه، سالی داها‌توویان پیر له خو‌شی و به‌خته‌وه‌ری و رو‌شنایی بی. هه‌ر له‌م رو‌ژده‌دا خه‌لکی هیلکه په‌نگ ده‌که‌ن و له‌گه‌ل نو‌قل و شیرینی و گو‌یز و پول به‌ جه‌ژنانه ده‌ده‌ن.

ده‌سته‌ی لاوان و مندالان له کۆندا ده‌چونه سه‌ر باینجه و رو‌چنه و کولانجه‌ی مالان و پشتوینیان ده‌خسته خواری و به شیعرگه‌لی وه‌کو: هه‌لاوه مه‌لاوه، کچستان بی به بووک و کورپتان بی به زاوا- شتی‌کمان بو‌بخه‌نه ناو تاوه له ناوچه‌ی که‌له‌هور و کرماشان به ناوه‌کانی «شال ئه‌ندازی یان شال خستن» به ناوبانگه، خانه‌خوی به‌پیتی توانای خوی له هیلکه و گو‌یز و خورماوه بگره تاکو‌نی پول و پاره‌یان پئی ده‌دان. ئه‌م شیعرانه‌ش ده‌لین:

ها‌ته‌ری ماتهری، خودا کورپتان به‌ه‌ری ئوسا خو‌هی

جه‌کوشی خودا کورتان نه‌کوشی

ئه‌م په‌سمه له ناوچه‌کانی که‌له‌هور و ئیلام و کریند به‌م جو‌ره‌ش هه‌یه.

لاوان چادر و چارشییویان ده‌دا به‌سه‌ریاندا و له‌ژتیر چادره‌که‌وه به‌که‌وچک له قاپ و ده‌وریان ده‌دا و

ههروه‌ها خانه‌خوێ به‌شپۆه‌گه‌لی مائی و پولی کۆمه‌کی ده‌کردن، له‌ ئاخردا ده‌سته‌کان پیکه‌وه‌ ئه‌وشتانه‌ی که خریان کردبۆوه‌ به‌شیاان ده‌کرده‌وه‌.

میری نه‌ورۆزی

شانۆیه‌کی زۆر کۆن و له‌وانه‌یه‌ کۆنترین شانۆی ئێمه‌ی ئێرانی بێ که‌ ئهم‌ ئایینه‌، ته‌نیا له‌نیو‌کۆرده‌کاندا ماوه‌ته‌وه‌ و هاوتایه‌ له‌گه‌ڵ ئایینی «سیا‌ووشان»دا. شانۆیه‌کی تا راده‌یه‌ک جدیشه‌ و ته‌نیا کات به‌سه‌ربردن و گالته‌ نییه‌ بۆ خۆی بنه‌مایه‌کی گه‌وره‌ی ئوستوریه‌ی هه‌یه‌، ئهم‌ چیرۆکه‌ پێوه‌ندی قوولێ به‌سه‌رکه‌وتنی کاوه‌ و فه‌ره‌یدوونه‌وه‌ هه‌یه‌ به‌سه‌ر زوحاکی مار له‌ شاندا. ئایینیکی ئارمان‌گه‌رایه‌ له‌ زۆر ناوچه‌دا به‌ ناوی جۆراوجۆره‌وه‌ هاتوون و به‌ جیا‌وازی به‌رپۆه‌بردنیش، به‌لام‌ بنه‌مای ئوستوریه‌ی هه‌موویان یه‌کیکه‌. بۆ وێنه‌ به‌ناوه‌کانی میری به‌هاری میری میران، میری نه‌ورۆزی میری هه‌رج و مه‌رج، خان بازی و... به‌ ناوبانگه‌.

میری نه‌ورۆزی نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه‌ که‌ هه‌یج جیا‌وازییه‌ک له‌نیوان هه‌ژار و ده‌وله‌مهند و گه‌دا و پاشا نییه‌... پیاویکی هه‌ژار ده‌توانێ رۆژتیک بپیتته‌ پاشا. حافظ شیرازی ده‌لێ:

**سخن در پرده می گویم چو گل از غنچه بیرون ای
که بیش از پنج روزی نیست حکم میر نوروزی**

کوردان ده‌لێن: کاوه‌ی ئاسنگه‌ر کاتی زوحاکی مار له‌شانی له‌ناو برد هاوکات له‌گه‌ڵ نه‌ورۆز و سه‌ره‌تای سالی نوێ بووه‌.

له‌ شانامه‌ی فه‌رزانه‌ی تووس فیردۆسی، ره‌ک و روک به‌م مه‌به‌سته‌ ئاماژه‌ کراوه‌... که‌ زوحاک هه‌ر شه‌و مێشکی دوو لاوی ده‌رخواردی ماره‌کانی سه‌رشانی ده‌دا و ئاشپه‌زه‌کانی زوحاک که‌ ناویان «ئه‌رمائیل» و «گه‌رمائیل» بوو، هه‌ر رۆژه‌ی یه‌کیک له‌و لاوانه‌یان رزگار ده‌کرد...

**چنان بود که هر شب دو مرد جوان
چه‌کهرتر چه‌ از تخمه‌ پهلوان
خورشگر ببردی به‌ ایوان شاه
وزو ساختی راه‌ درمان شاه**

**بکشتی و مغزش برون اختی
مران ازدها را خورش ساختی...
کنون کرد ازان تخمه‌ دارد نژاد
کز اباد ناید بدل برش یاد**

عومه‌ر خه‌یام له‌ کتیبی «نه‌ورۆزنامه‌»دا ده‌لێ: فه‌ره‌یدوونی کورد رۆژی که‌ زوحاکی ئه‌سپه‌ر کرد ئێرانی له‌ شه‌ری ئه‌و رزگار کرد.

موریه - ئێران شناسی به‌ ناوبانگ له‌ سال ۱۸۱۲ زایینی نزیک ۲۰۰ سال له‌ مه‌وپیش ده‌لێ له‌ رۆژی ۳۱ مانگی ئاوت خه‌لکی ده‌ماوند به‌ یادی رزگاری ئێرانییه‌کان له‌ زولمی زوحاک جه‌ژنیک ده‌گرن به‌ ناوی جه‌ژنی کوردی و خۆیان به‌ ره‌چه‌له‌ک به‌کورد ده‌زانن.

ئیحسان نووری له‌ کتیبی «ریشه‌ی نه‌ژادی کورد» ده‌لێ: له‌ کوردستانی تورکیا ئهم‌ جه‌ژنه‌ له‌ سه‌ره‌تای به‌هاردا به‌ ناوی «تول هه‌لدان» یانی جه‌ژنی تۆله‌ سه‌ندنه‌وه‌یه‌ ده‌یگرن که‌ نیشانه‌ی سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر زالمان دایه‌، واته‌ سه‌رکه‌وتنی کاوه‌ و فه‌ره‌یدوون به‌سه‌ر زوحاکدا.

My Rich ده‌لێ: له‌ سلیمانی جه‌ژن گه‌لی به‌هاری زۆر بوونه‌ له‌وانه‌... خه‌لکی سلیمانی له‌ نه‌ورۆزدا ده‌چوونه‌ مه‌نته‌قه‌ی سه‌رچنار و جه‌ژنی پاشای هه‌رج و مه‌رجیان ده‌کرد، ئهم‌ فه‌رمان ره‌وایه‌ ئیختیاری زۆری بووه‌ زۆر دابونه‌ریت و ره‌سم و یاسای به‌ مه‌یلی خۆی ده‌گۆڕی.

توفیق وه‌هبی ده‌لێ: سه‌ر له‌ به‌یانی دیاربکراو خه‌لکی سلیمانی شاریان به‌ جێ ده‌هیتشت و ده‌چوونه‌ دیتنی شای هه‌رج و مه‌رج. له‌ویدا که‌ شا به‌ سواری گایه‌که‌وه‌ ده‌هات، کۆ ده‌بوونه‌وه‌ و چێخ و چادریان لێ ده‌دا و قازانیان ده‌نايه‌ سه‌ر ئاگر و خورد و خۆراکیان دروست ده‌کرد و ئه‌وانه‌ی که‌ لیباسی گیانله‌به‌رانیان له‌به‌ر کردبوو وه‌کو ده‌لقه‌ک خه‌لکیان ده‌خسته‌ پیکه‌نین، خه‌لکی بێ هه‌یج بیانویه‌ک له‌ پاشایان ئیتاعه‌ت (پیتیه‌وی) ده‌کرد. شا مالیاتی ده‌خسته‌ سه‌رشانی خه‌لکی به‌ پیتی توانای ماکی و ماددی ئه‌وان. خه‌لکی کورد پرۆایان وا بووه‌ که‌ «فه‌ره‌یدوون» به‌سواری «گا» به‌ره‌و شه‌ری زوحاک یان ئه‌ژدیهاک چووه‌.

شانۆی میری نه‌ورۆزی له‌ ئایینه‌گه‌ی کۆنی نه‌ورۆزی تایبته‌ به‌ کوردان له‌ ئێران دایه‌ - خه‌لکی له‌ یه‌که‌مین

چوارشمه می سالی نوی که سیک به ناوی میری ولات یان میری ناوچه یان میری به هاری هله ده برترین.

ده بی که سیک هله برترینی که به ژنیکی زه لام و به توانا و به خووهی هه بی، نابی پیکه نین به زاریدا بی ته نانهت بزهد نه کات، هه رچند زور شتی گالتاوی بی بی، نه گهر پیکه نین، نه وه زوو له سه ر ته ختی لاده بن، ته نانهت له لایه ن ته ماشاچیبه کانیشه وه لیدان ده خوا.

بو نه میری به هاری تهخت و کورسی ده پرازیته وه، له سه ر تهخته که ی گول و ناوینه و ته نه که و میدال و چه مایل و قه تار و ته نانهت فه زاکه به ئیسقان و تاد... ده پرازیته وه. نه میری نه ورۆزی له سه ره تایی به یانی له سه ر تهخت داده نیش، دواچار خزمه تکاریک ده چپته لای و ده ست و پیوه نده کانی، که کابینه ی ده وله تی نه ون موعه رفی ده کات که بریتین له:

۱- کونه وه زیر- پیره پیایوکی شوخ و نوکته زان که وه کو ته لخه ک یان ده لقه ک وایه.

۲- وه زیری دهستی راستی که حوکم گه لی دروست و مه نتیقی و به جی ده رده کات.

۳- وه زیری دهستی چه پ: که فه رمان و حوکمه کانی گالته جار و خه لکی ده خاته پیکه نین.

۴- میرزا: خوینده واری ده ربار که میرزا بنویس و کتیب به ده ست

۵- فه راش و خزمه تکاره کان

۶- ساز و ده هوژل ژنه کان: که جاری وایه ۲۰ نه فه ر زیاترن.

۷- جه لاده کان و نیگا بانه کان (خه نجه ر به که مه رن) که که و او پانتوژل یان لیباسی سووریان له به ردایه و فه رمانه کان به رپوه ده بن.

۸- داروغه: ره ئیسی به رپوه بردنی نه حکام.

۱۰- دلغه که کان که لیباسی پیستی گیانله به ران له به ر ده کهن

جارچی ده چی له کولان و گه ره ک و بازار جار ده کیشی و حوکومه تی میری نه ورۆزی (عالی جه ناب) راده گه یه نین، له ماوه ی حوکومه تی میری نه ورۆزی که ۵- ۱۵ رۆژه، که س مافی نیبه له ژیر فه رمانه کانی میر و دار و دهسته که ی لابتات و حوکمه کان بی که موکوری به رپوه ده چی.

تا ئیستاش نه بیستراوه که س له فه رمانه کانی لای

دابیت.

له نمونه حوکمه کانی نه میر نه وه به ده وله مه نده کانی ناوچه یان ناو دی به نامه و ماموور بانگ هیشتن و ده عوت ده کاته ده ربار، به بیانووه لیک مه حکومیان ده کات به دانی پول و مالیات و هه ر شتیکی نه قدی و جنسی.

تا وانبار ده توانی به رگری له خوئی بکات به پیتی تیگه یشتنی نه میر حوکمی جه ریمه ی ده رده چی و به ته نفیز و ئیجراش ده گات. خه لکی به تاییهت هه ژاران و نه داران به م کارانه ی نه میر خوشحالی ده بن و عوقده کانیا ن که م ده بیته وه.

هه ر بوئه نه میر زور که سی به پیتی توانای نه وان جه ریمه ده کرد، نه و که سانه ش به جوژیک رقیان له نه میر هه لده گرت، به لام ناچار بوون ددان به خو باندا بنین تا کو تایی حوکمه ته که ی.

نه و پول و پاره و شتانه ی له ده وله مه نده کان ده سیترا به سه ر خه لکی هه ژار و نه دار، هه روه ها کابینه ی حوکومه تی میر دابه ش ده کرا.

له کو تایی حوکومه ته که دا نه میر ده زانی نه و که سانه ی به هه ر شیوه یه ک ته می و جه ریمه کراون رقیان لئ هه لگرتووه، ده بو له ئاخرین سه عاته کانی حوکومه ت له فیکری ده رچوون له یاریبه که دا بووایه، ده نا نه گه ر میریان بگرتبایه لیان ددها، هه ر بوئه میر و ده ست و پیوه نده کانی هه ول بیان ددها له کو تایی مو لته تی حوکومه ته که یان خه لکی سه ر گه رم که ن و به رنامه که یان درپژه پی بدن، به تاییهت له تاریکی شه و که لک و هه رده گیرو و له یاریبه که هه لده هاتن و خو بان رزگار ده کرد.

تایینی میری نه ورۆزی بنه مایه کی نازاد یخو ازانه ی هه یه، نه میر هه ر نه و که سه یه که هیچ جیا وازیبه کی له گه ل که س نیبه فه رمانی نازاد کردنی زیندانیبه بی گونا هه کان ده دات. عه داله ت و به رابه ری بنیاد ده نیته، هه ر که سیک له سالی رابردوو له گه ل هاومال و هاوسی و دراوسی شه رو ناخوشیان بووی ناشتیا ن ده کاته وه.

حوکمی ده کرد که خه لکی ماله کانیا ن خاوین که نه وه جلو به رگی تازه له به رکه ن و خو بان پرازیته وه و گه ردن نازایی بخوازن و دهستی به کدی ماچ که ن و پیروژ بایی سالی نوی له یه کتر بکه ن.

میری نه ورۆز زۆر کاریگه‌ری له‌سه‌ر حکومه‌ته‌کان داناوه، ته‌نانه‌ت بۆ وێنه: ره‌ماله‌کان به‌ پاشای سه‌فه‌وی شاه‌عه‌باسی یه‌که‌م ده‌لێن که له‌و چه‌ند رۆژه‌دا پادشا تووشی نه‌خۆشییه‌کی دژوار ده‌بێ و ده‌مری بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌م نه‌حوسه‌ته له‌خۆ دوورخاته‌وه؛ دین کارایه‌کی هه‌ژار و شوان له‌ جیه‌گی پادشای سه‌فه‌وی داده‌نێن. کارای ده‌ست و پێ سپی تاج و ته‌خت ده‌گرته‌ ئه‌ستۆ که ده‌لێن کاتێ مۆله‌تی دیاریکراو دێ- که ره‌ماله‌کان و تبه‌ویان- کاراکه به‌شپه‌وه‌یه‌ک ده‌کوژن و له‌ناوی ده‌به‌ن حکومه‌تی کۆل و کورت کۆتایی دێ و شوومی پاشای ته‌قه‌لبی ده‌گرته‌وه. ئه‌م چیرۆکه ئه‌فسانه‌ بێ یان راست، به‌ جوړیک دا‌هێنه‌ری حکومه‌تی میری نه‌ورۆزییه و ئاخوندزاده ئه‌م چیرۆکه‌ی به‌ ناوی «ستاره‌گان فریب خورده» به‌ شانۆ ده‌ره‌یناوه و چه‌ند ساڵ له‌ مه‌وپیش به‌ ناوی «سولتان و شه‌بان» بلاوکراوه‌ته‌وه.

ئایینی میری نه‌ورۆزی ئارمان گه‌رایه و له‌ زۆر یه‌ک له‌ ناوچه‌کانی ئێران به‌ ناوی «خان بازی ناویانگی بووه.» میر نه‌ورۆزی ریشه‌یه‌کی کۆنی هه‌یه، حکومه‌ته‌که‌ی هه‌ر گالته‌ نییه و تارا‌ده‌یه‌ک جدیشه، مرۆقیکی هه‌ژار و نه‌دار جاری وایه رۆلی حاکم و ده‌سه‌لات ده‌گرێ.

کۆسه‌گه‌ردی

کۆسه‌گه‌ردی ئایینیکی کۆن و له‌ناوچووه، کۆنترین کتیب که باسی کۆسه‌ی کردووه (مروج الذهب - ابوالحسن علی بن حسین مسعودی ۳۳۲هـ) ده‌لێ: کۆسه له‌سه‌ر هێستهر سوار ده‌بوو... پاشان ابوریحان له‌ التفهیم-دا ده‌لێ کۆسه له‌ سه‌ر و لاخیتیک سوار ده‌بوو قالاویکی ده‌گرت به‌ ده‌سته‌وه و باوه‌شینی راده‌وه‌شاند و مالئاوایی له‌ زستان ده‌کرد. له‌ شیرازیشدا ئه‌م کۆسه گه‌ردییه هه‌بوو و له‌ دوا‌ی عه‌سر خه‌لکی کۆسه‌یان ته‌مێ ده‌کرد و له‌ شار وه‌ده‌ریان ده‌نا. بورهانی قاتع زین الاخبار گه‌ردیزی باسی کۆسه‌گه‌ردی کردووه.

کۆسه‌گه‌ردی شه‌ری سه‌رماو گه‌رما نیشان ده‌دات. کۆسه‌ی ناحه‌ز و گالته‌جا‌ر سوار و لاخه‌و خۆی به‌ باوه‌شین، باوه‌شین ده‌کات و موژده هاتنی گه‌رما و له‌ناو چوونی سه‌رما ده‌دات، قه‌لاو په‌مزیکه له‌ زستان له‌ کۆتاییدا ئیواره که هه‌تاو هه‌ل‌دێ- کۆسه‌ نازار ده‌ده‌ن به‌ به‌فر و سه‌هۆل لێی ده‌ده‌ن و ده‌ری ده‌که‌ن، چونکه نابێ

سه‌رما بێته‌وه. ئایینی کۆسه‌گه‌ردی و میری نه‌ورۆزی نیشانه‌ی شارستانییه‌ته.

جه‌ژنی کۆسه‌گه‌ردی یه‌کیکه له‌ جه‌ژنه‌ گه‌وره‌کان ته‌نانه‌ت غولامان و نوکه‌رانی حاکمان و پاشایان له‌ شاره‌کاندا له‌گه‌ل ده‌سته‌ی کۆسه‌ی رێ ده‌که‌وتن و به‌ بیانوی کۆسه‌گه‌ردییه‌وه مالیا‌تبان له‌ خه‌لکی به‌تایه‌ت دوکانداران ده‌سه‌ند و شپه‌وی باج گیري به‌خۆیه‌وه ده‌گرت- بورهانی قاتع ده‌لێ: غولامانی پاشا له‌گه‌ل کۆسه‌ سه‌ریان ده‌کرد به‌ دوکانه‌کاندا و باجیان له‌ خه‌لکی ده‌سه‌ند (از مردگان یک سوم سیم می گرفتند)

کۆسه‌گه‌ردی شانۆیه‌کی هه‌ره‌ کۆن و گه‌ره‌کییه- دووکه‌س بۆ رۆلی کۆسه و ژنه‌که‌ی کۆسه هه‌ل‌ده‌بژێرن. یه‌کیکه له‌ وانه‌ ناو‌ده‌نێن کۆسه و ئه‌وی تر ژنی کۆسه، جلی ده‌لپه‌وه‌راو له‌ به‌رده‌که‌ن، ریش و ر‌دینی درێژ و گالته‌ی له‌ خوری یان لۆکه‌ بۆ کۆسه‌ سازده‌که‌ن و کلاویکی شاخدار ده‌که‌نه سه‌ری و به‌ ئارده‌ شیتله‌ و په‌نگی په‌شی و سوور سووراو سپیاوی ده‌که‌ن کلاویکی باریک و گرد و درێژ ده‌که‌نه سه‌ر ژنه‌که‌ی و زه‌نگوله‌یه‌که‌ش ده‌که‌نه ملی و دوو شاخی گه‌وره‌شی بۆ دروست ده‌که‌ن، ته‌ناف ده‌خه‌نه ملی هه‌ردووکیان و ئه‌وانیش به‌ هه‌لپه‌رکێ و سه‌ما خه‌لکی ده‌خه‌نه پێکه‌نین مال به‌ مال ده‌یان گێرن و ئه‌م شیعرا‌نه ده‌خویننه‌وه.

کۆسه‌هاته له‌ چه‌مه‌وه

نقه‌ی گرت‌ه به‌ ده‌مه‌وه

کۆسه‌هاته بۆ تووتن

که‌وتروه وه‌ک سه‌گی کولکن

کۆسه‌ نییه و به‌لایه

کشکی ده‌وری قه‌لایه

کۆسه‌مان نا به‌ تا‌قه‌وه

چاوی نه‌چوو به‌زا‌قه‌وه

کۆسه‌مان ناسه‌رمیچه‌وه

ددانی نه‌چوو به‌ ریچه‌وه

خانه‌خوێ له‌گه‌ل ئه‌و خۆشییه‌ تیکه‌ل ده‌بێ و به‌پیتی توانای خۆی شتیک به‌ کۆسه و ژنه‌که‌ی ده‌به‌خشیته‌وه.

کۆسه‌ش شانۆیه‌که وه‌کو بی بی نه‌ورۆز و حاجی فیروز. په‌نگی خۆله‌می‌شی روومه‌تی حاجی فیروز و کۆسه نیشانه‌ی په‌شی خاک و له‌ ناو چوونی ساردی و سوۆزی

سهرمایه، پهنگی سووری گونا، یان جلیان نیشانه‌ی له دایک بوونه‌وه‌ی سروشته.

به داخه‌وه نایینی حاجی فیروز که زور نایینتیکی رازاوه‌یه فه‌وتاوه، حاجی فیروزی به دهم و دایره و باوه‌شینه‌وه له ستایشی نه‌وروز و به‌هار شیعر ده‌لخ و به کولان و شه‌قامدا ده‌گه‌رئ و دلئی خه‌لکی شاد ده‌کات. نه‌مروّ حاجی فیروزی نه‌ماوه، له ده‌وره‌ی سه‌فه‌وییه‌کان حاله‌تی ده‌ریوزه‌گه‌ری به‌خویه‌وه گرتوه.

سیزده به‌دهر

۱۳ له و ژمارانه‌یه که مه‌نحوس و شوومه، وه‌کو چوار له چوارشه‌مه سورئ و کوله چوارشه‌مه‌ی مانگی سه‌فه‌ر هه‌رواکه له (چوارشه‌مه سوورئ) دا به بازدان و گه‌ران به‌سه‌ر ناگردا شوومی له خو‌دوور ده‌خه‌نه‌وه، خه‌لکی له رۆژی سیزده به‌دهر به‌چوونه داوینئی سروشت و تیکه‌ل بوون له‌گه‌ل سروشت به‌خوشی و شادی، نه‌گه‌ته‌ی رۆژی سیزده و سالی رابردوو دوور ده‌خه‌نه‌وه.

کاتییک له سیزده به‌دهر ده‌گه‌رینه‌وه چهند نایینی رهمزایان هه‌یه وه‌کو:

۱- سیزده به‌دهر بو‌پشته‌وه هه‌وا ده‌دهن؛ بی‌ته‌وه‌ی لابه‌که‌نه‌وه و دوعا ده‌که‌ن سالی داهاتوویان پر له‌خوشی و به‌خته‌وه‌ری بیته.

۲- سه‌مه‌نییه‌کان که له پیش نه‌ورۆزه‌وه چینه‌دراپوون و له‌سه‌ر سفره‌ی جهوت سین دانراپوون، له‌گه‌ل خو‌یان ده‌بیبه‌ن و ده‌یخه‌نه‌ ناو‌ثاوی چۆم و رووبارانه‌وه.

۳- له زور ناوچه‌دا کچان له قژی خو‌یان ده‌بری و به نیشانه‌ی به‌خت کردنه‌وه ده‌یانخسته‌ ثاوی جو‌که و رووباره‌وه.

۴- بنه‌ماله‌کان کاتییک ده‌گه‌رانه‌وه نه‌سپه‌نده‌ر و قانگیان ده‌سووتاند و چهند سکه‌یه‌کیان ده‌خسته‌ نیویه‌وه و له‌دوای ته‌وه‌ی که به‌ده‌وری سه‌ری نه‌ندامانی بنه‌ماله‌که ده‌یانگی‌را له‌گه‌ل سکه‌کاندا و خو‌له‌میسه‌کانیان ده‌خسته‌ نیو کولان و سه‌ر شه‌قامه‌وه به نیشانه‌ی سه‌ده‌قه.

په‌نجه و تار

«ایام مسترقه» یان «خمسه مسترقه» که له کوردیدا به‌مانای «په‌نجه و تاره» به‌هۆی ته‌وه‌ویه که سالی

شه‌مسی ۳۶۵ رۆژه و هه‌ر مانگییک ۳۰ رۆژه و هه‌ر سالییک ۱۲ مانگه. پینج رۆژی ئاخری که ده‌مینیتته‌وه، به‌ناوی په‌نجه‌ی شووم و تاریک ناوی له‌ ده‌به‌ن که به‌پیتی رۆژمیتری کوردی ده‌کاته کوتایی دووه‌مین مانگی به‌هاری کورده‌واری و هاوکاته له‌گه‌ل ۷-۳ رۆژی په‌شه‌مه‌ی زستان (اسفند ماه)

له‌ نیو عییل و عه‌شایری که‌له‌هور و کرماشاندا بروایان وایه که نه‌م پینج رۆژه نه‌حس و شوومه. بو‌ته‌وه‌ی نه‌م شوومی و نه‌گه‌به‌تییه له‌ خو‌یان دوورخه‌نه‌وه به‌هه‌ویر په‌نگی شین له‌سه‌ر پشتی مه‌ر و مالات و ته‌نانه‌ت سه‌رده‌رگای چیخ و چادره‌کان شکلی په‌نج یان بازنه‌یان ده‌کیشاوه و شینیان ده‌کرد. بروایان و ابو که به‌م جو‌ره نه‌حوسه‌تیان له‌ دوور ده‌که‌ویتته‌وه. له‌ ماوه‌ی نه‌م چهند رۆژه‌دا خه‌لک که‌متر سه‌فه‌رو هاتووچۆ ده‌که‌ن و هه‌ر له‌ مال ده‌مینته‌وه.

له‌نیو نازه‌رییه‌کان و تورکانی نازه‌ری بو‌نه‌یه‌کی جوان و نه‌ورۆزی هه‌یه به‌ ناوی «فال‌گوش» ته‌ویش به‌و جو‌ریه که له رۆژه‌کانی نه‌ورۆزدا خه‌لکی هه‌ول ده‌ده‌ن به‌رده‌وام که‌لام و قسه‌یان خو‌ش و به‌خیره‌وه‌ره‌که‌ت بی و له قسه‌ی ناخو‌ش و شه‌راوی پاریز ده‌که‌ن. پیتیان وایه به‌ فالی چاکه ده‌گرن رازی دلئی خو‌یان پی ده‌گرنه‌وه و ته‌نانه‌ت له‌و رۆژانه‌دا خه‌لکی به‌ نه‌نقه‌ست ده‌رگای هه‌وشه و مالیان ده‌کرده‌وه تا‌کونئ «فل‌گوش» به‌ فالی چاکه بگات و مرازی دلئی حاصل بیته.

فال‌گرتن به‌ سه‌مه‌نش بووه، ته‌ویش به‌ قرتاندنی سه‌ری سه‌مه‌نییه‌کان و بژاردنی سه‌وزه قرتاوه‌کان ربال تاق و جووتیان ده‌گرتنه‌وه که ته‌گه‌ر جووت بوایه خیره‌بوو فالی چاکه ده‌رده‌هات و ته‌گه‌ربیش تاق بوایه فالی شه‌ر ده‌هات.